

PRVA SVETOVNA VOJNA

Balkansko bojišče

- AO napove Srbiji vojno 28. julija 1914; 12. avgusta 1914 AO enote vkorakajo v Srbijo preko Drine
- 16. in 17. avgust: poraz AO na planini Cer, prodor srbske vojske
- protinapad: AO do decembra prodre v Srbijo in zasede Beograd → srbska vlada in skupščina se umakneta v Niš
- 3. december 1914: srbska vojska premaga AO pri reki Kolubari; do sredine decembra jih preženejo iz Srbije
- začetek novih bojev oktobra 1915: AO začne ofenzivo na Drini, Savi in Donavi → srbska vojska se umika
- 14. oktobra 1915 Srbijo brez vojne napovedi napade Bolgarija in ji zapre pot proti Solunu (zavezniki)
- srbska vojska se skupaj s plemstvom novembra in decembra 1915 umika prek Črne gore in Albanije k jadranski obali → zavezniki jih prepeljejo na Krf
- poleti 1916 odprta solunska fronta
- Srbija osvoji Kajmakčalan in Bitolo
- zavezniški preboj jeseni 1918 → Bolgarija kapitulira

Zahodna fronta

- po vojnem načrtu iz leta 1905 Nemčija izzove Rusijo, ker ta ob začetku vojne kot srbska zaveznica začne z delno mobilizacijo vojske v pomoč Srbiji
- Nemčija to razume kot vojno napoved, ultimat → Rusija reagira s splošno mobilizacijo
- v vojno se vključita tudi VB in Francija
- Italija maja 1915 prestopi na stran antante z londonskim sporazumom
- fronta se ustali na meji med Francijo in Nemčijo (reki Somma in Marna), nikoli se ne premakne za več kot nekaj kilometrov
- najhujša bitka za Verdun
- 4. aprila 1917 se v vojno na strani antante vključijo ZDA, ker Nemčija potopi britansko potniško ladjo Luisitanijo z veliko ameriški potniki (v resnici gospodarski vzroki)
- v Nemčiji pride novembra 1918 do upora v vojski, nato pa še do revolucije → kapitulacija, 11. novembra 1918 podpisano premirje

Vzhodna fronta

- v začetku 1914 na ruski meji nemška in AO vojska
- Rusija 8. avgusta sproži ofenzivo proti Nemcem → prodor do Visle
- Nemci s pomočjo okrepitev z zahodne fronte zmagajo pri Tannenbergu
- AO sproži neuspešno ofenzivo na Visli
- bitke z ofenzivami in protiofenzivami potekajo na celi fronti, najhujši boji v Galiciji → pozicijska vojna
- 1916 skušajo Rusi izvesti preboj → AO se umika, rešijo jo Nemci s premestitvijo sil z zahodne fronte
- pat pozicija obe strani močno izčrpa, a pobude za premirje niso uspešne
- prelom se zgodi leta 1917 s februarско in oktobrsko revolucijo v Rusiji → januarja 1918 podpisano premirje z antantnimi silami v Brest-Litovsku
- zaprtje vzhodne fronte omogoči Nemčiji in AO premestitve enot na ostala bojišča

Soška fronta

- Italija v skladu z določili londonskega sporazuma 23. maja 1915 napove AO vojno
- fronta se utrdi na črti od Karnijskih Alp do Tržaškega zaliva, najpomembnejše obrambne črte pa potekajo v zahodnem slovenskem visokogorskem svetu, na Krasu in ob reki Soči
- v 11 bitkah do leta 1917 se zvrsti več bolj ali manj uspešnih ofenziv in protiofenziv
- v noči s 23. na 24. oktober 1917 AO začne 12. soško bitko («čudež pri Kobaridu»), v kateri prebije fronto med Bovcem in Kobaridom in prodre globoko na italijansko ozemlje
- nova fronta se ustali na reki Piavi, kjer Italijani zmorejo ustaviti prodor AO
- soška fronta je največji vojaški spopad v visokogorju v vsej človeški zgodovini; boji zelo kruti
- posebnosti: kaverne, bojni plini, žičnice ...
- prebivalstvo z obeh strani bojne črte se mora umakniti v zaledje k sorodnikom ali v begunska taborišča

Vojna na morju in v kolonijah

- pomorsko močnejša VB osvaja nemške kolonije in blokira nemške ladje v pristaniščih → Nemci med vso vojno trpijo pomanjkanje hrane
- na pomorsko blokado Nemčija odgovarja s podmorniškim torpediranjem sovražnih ladij in nastavljanjem min
- do edine velike pomorske bitke pride med britansko in nemško mornarico 31. maja in 1. junija 1916 v Severnem morju pred Skagerrakom
- oktobra 1914 v vojno na strani centralnih sil vstopi Turčija → Rusiji zapre izstop iz Črnega morja
- antanta skuša aprila 1915 zavzeti Dardanele in odpreti oskrbovalno pot Rusiji, a izkrcanje na Galipoliju ne uspe
- vojna deloma poteka tudi v kolonijah: države branijo svoja ozemlja in skušajo zavzeti nasprotnikova (Daljni in Bližnji Vzhod, Afrika)
- Nemčija izgubi vse kolonije
- Turčija dokončno poražena septembra 1918